

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านต้องใช้กำลังคน แต่การที่จะได้กำลังคนที่มีคุณภาพนั้นต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา รัฐในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนจึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทุกระดับ เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยรุ่น อันเป็นวัยแรงงาน ซึ่งเป็นกำลังส่วนใหญ่ของประเทศ แม้จะไม่ใช่เป็นการศึกษาภาคบังคับก็ตาม การศึกษาในระดับนี้ได้ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของประเทศในอัตราสูง คุณภาพของประชาชนและกำลังคนของประเทศจะเจริญยิ่งขึ้นหรือทรุดต่ำลง เพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของการมัธยมศึกษา เป็นส่วนใหญ่ (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2511 : 22)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับนี้มาตลอด จะเห็นว่าตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) เป็นต้นมา รัฐได้พยายามขยายการศึกษาระดับนี้ออกไปทั่วประเทศ โดยสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ครบทุกอำเภอ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้ขยายการศึกษาระดับนี้ต่อไปยังท้องถื่นทุรกันดารและยากจน โดยสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาในทุก ๆ ตำบล และในปัจจุบันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้มุ่งนโยบายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมัศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน ดังที่กำหนดไว้ในข้อ 3 ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) คือ เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในชนบท ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้นและมากขึ้น พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกันในแต่ละสถานศึกษาและแต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั้งในด้านโอกาสและคุณภาพการศึกษา และได้กำหนดเป็นนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในข้อ 2 และข้อ 3 คือ "ข้อ 2 ปรับปรุง

โรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน โดยกำหนดให้มีมาตรการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ... และข้อ 3 ให้เร่งรัดและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านการบริหาร การตรวจ และการนิเทศการศึกษา การบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ" (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2529 : 10)

ในด้านความเสมอภาคของคุณภาพการจัดการศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เจอร์ลด์ ฟราย (2524 : 54) ได้ให้ความหมายของความทัดเทียมกันหรือความเสมอภาคกันทางการศึกษาว่า หมายถึง โอกาสที่เท่ากันของเด็กทุกคนไม่ว่าจะมีภูมิหลังต่างกัน เพียงใด แต่สภาพความเป็นจริงของการเข้าเรียนต่อในระดับนี้นั้น ผู้ปกครองส่วนมากมักจะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนส่วนกลาง และจังหวัดใหญ่ ทำให้เกิดค่านิยมในการเลือกโรงเรียนโดยแย่งกันสอบแข่งขันเข้าเรียนในโรงเรียนบางแห่ง แต่บางโรงเรียนเปิดรับ 2 - 3 รอบแล้วก็ยังรับนักเรียนได้ไม่ครบตามจำนวน กอร์ปทั้งมีงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในบางด้านบางส่วนที่สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันมีคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามยังไม่มีผลงานวิจัยที่ให้คำตอบชัดเจนว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศได้รับคุณภาพการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละแห่ง เท่าเทียมกันหรือไม่ อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน

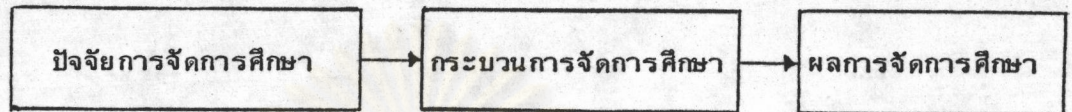
ในการที่จะปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เกิดความเสมอภาคแก่นักเรียนนั้น เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาทั้งระบบ ตามการวิเคราะห์ระบบโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522 : 33, 2527 : 39-77) แล้วระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. ปัจจัยการจัดการศึกษา ได้แก่ นักเรียน หลักสูตร และทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง สิ่งที่อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาประกอบด้วย บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และงบประมาณ

2. กระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การอบรมนิสิต การวัดและการประเมิน การแนะแนว การบริหาร การนิเทศการศึกษา การพัฒนาบุคลากรและประสิทธิภาพของระบบ ซึ่งรวมแล้วหมายถึง สภาพการสอของครูและสภาพการบริหารโรงเรียน

3: ผลการจัดการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับ โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่สามารถทำการตรวจสอบได้ และทำได้ 2 ทางคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัดจากคุณลักษณะในด้านการประกอบอาชีพ ตลอดจนความเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม และจริยธรรม

ทั้งนี้ผลการจัดการศึกษาจะมีคุณภาพ เพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของปัจจัยการจัดการศึกษา และกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วย นักเรียน หลักสูตร ทรัพยากรทางการศึกษา สภาพการสอนของครูและสภาพการบริหารโรงเรียน

จะเห็นว่าถ้าจะปรับปรุงคุณภาพของผลการจัดการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เสมอภาคเท่ากันทุกโรงเรียนนั้น จะต้องปรับปรุงตัวแปรทุกตัวดังกล่าวที่ส่งผลต่อคุณภาพของผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเท่า ๆ กัน แต่ทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนบางตัวให้เท่ากันได้ เช่น ความถนัดและระดับสติปัญญาของแต่ละคน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ โดยเฉพาะความสามารถทางสติปัญญาอันเป็นความสามารถด้านการคิดของบุคคล เนื่องจากการสะสมของประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นความสามารถที่ติดมาแต่กำเนิด นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Amastasi อ้างจาก ยุวดี บุญยศศรีสวัสดิ์ 2529 : 3) นอกจากนี้นักเรียนยังมีอิสระที่จะเลือกเรียนในโรงเรียนใดก็ได้ จึงนับว่าเป็นตัวแปรที่อยู่นอกเหนือการควบคุม

สิ่งที่รัฐในฐานะผู้ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนสามารถทำได้ คือ ปรับปรุงคุณภาพของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในส่วนที่รับผิดชอบในระบบโรงเรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกัน ซึ่งได้แก่ หลักสูตร ทรัพยากรทางการศึกษา สภาพการสอนของครู และสภาพการบริหารโรงเรียน แต่เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ถ้าจะมีการปรับปรุงหลักสูตรก็จะปรับปรุงใช้พร้อมกันทั่วประเทศ ฉะนั้นจึงควรที่จะพิจารณาปรับปรุงคุณภาพของ

ตัวแปรที่เกี่ยวกับโรงเรียนให้มีคุณภาพเท่า ๆ กันใน 3 ด้านคือ 1) ทรัพยากรทางการศึกษา
2) สภาพการสอนของครู และ 3) สภาพการบริหารโรงเรียน

แนวคิดในการปรับปรุงการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกันของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา ก็ได้เน้นที่การปรับปรุงคุณภาพตัวแปร
ที่เกี่ยวกับโรงเรียนเช่นกัน คือ "แม้ว่าจะยังไม่มีเกณฑ์มาตรฐานใดที่จะวัดความแตกต่างในด้าน
คุณภาพของแต่ละโรงเรียนได้ วิธีหนึ่งที่ทำได้คือ วัดความพร้อมของโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่
ครู วัสดุอุปกรณ์ หรืออื่น ๆ มาเป็นเครื่องชี้วัด" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2525 : 16) และ "การที่จะปรับปรุงคุณภาพของแต่ละโรงเรียนให้เท่าเทียมกัน แต่ละโรงเรียน
จำเป็นต้องได้รับทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและยุติธรรม ดังนั้นการจัดสรรทรัพยากรให้แก่
โรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง" (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2529 : 278)

ฉะนั้นเมื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาได้มีการปรับปรุงสภาพปัจจัยการจัดการศึกษาและกระบวนการ
จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียง
กันแล้ว ย่อมเป็นเครื่องชี้ได้ว่า โรงเรียนมัศึกษามีความเสมอภาคและคุณภาพการจัดการศึกษา
ที่ให้บริการแก่นักเรียนอย่างทัดเทียมกัน กล่าวคือ ไม่ว่านักเรียนจะเลือกเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
แห่งใดในประเทศไทย และไม่ว่าจะเรียนในโรงเรียนขนาดใดก็มีโอกาสได้รับการบริการการจัดการ
ศึกษาจากรัฐที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน จะเป็นการช่วยลดค่านิยมสำหรับการเลือกโรงเรียน และ
นักเรียนก็มีแนวโน้มที่จะเลือกเรียนในโรงเรียนที่ใกล้บ้าน เพราะไม่ว่าจะเลือกเรียนในโรงเรียนใด
ก็มีคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาเท่า ๆ กัน นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยลดปัญหาการย้ายถิ่น
ของนักเรียนที่มุ่งเข้ามาเรียนในโรงเรียนส่วนกลาง หรือในจังหวัดใหญ่ และยังเป็น การลดปัญหา
การจราจร และค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เดินทางไปเรียนในโรงเรียนที่
ไกลบ้าน ทั้งที่สามารถเลือกเรียนในโรงเรียนที่ใกล้บ้านได้

ดังนั้นจึงควรที่จะมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน
มัธยมศึกษาที่เป็นภาพรวมทั้งประเทศ เกี่ยวกับปัจจัยทางการศึกษาและกระบวนการจัดการศึกษาทั้ง
ระบบโรงเรียนใน 3 ด้าน คือ ทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนของครู และประสิทธิ
ภาพการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ตั้งอยู่ในที่ต่างกัน และเป็น
โรงเรียนต่างประเภทกันในประเทศไทยนั้นมีสภาพการจัดการศึกษาแก่นักเรียนทั้งระบบโรงเรียนใน

3 ด้านดังกล่าวตัดเทียบกันหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลของโครงการวิจัย ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา
กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งโครงการนี้ได้ศึกษาถึงสภาพทั่วไป
เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบความเสมอภาคของการได้รับการจัดสรรทรัพยากรว่า
โรงเรียนที่มีลักษณะต่างกัน หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันนั้น มีทรัพยากรแต่ละตัวโดยเฉลี่ยมากน้อย
เท่าใดในแต่ละกลุ่มโรงเรียนในลักษณะของการบรรยายข้อมูล (Descriptive) ส่วนการศึกษาใน
ครั้งนี้ เป็นการศึกษา เปรียบเทียบปัจจัยการจัดการศึกษาและกระบวนการจัดการศึกษา เกี่ยวกับ
ทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนของครู และประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนของ
ผู้บริหาร ว่ามีความเสมอภาคในเชิงคุณภาพการจัดการศึกษาแก่นักเรียนมัธยมศึกษาหรือไม่ โดยที่
ทรัพยากรทางการศึกษานั้นจัดกลุ่มศึกษาเป็น 4 ด้านคือ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านที่ดิน
สิ่งก่อสร้าง และค่านงบประมาณ เทียบกับเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา
มีทรัพยากรทางการศึกษาในแต่ละด้านได้มาตรฐานตามเกณฑ์หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่า
ทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอน และประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน ระหว่าง
โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามขนาด ประเภทและ เขตที่ตั้งของโรงเรียนแล้ว
แตกต่างกันหรือไม่ และมีทรัพยากรทางการศึกษาได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดเพียงใด ผลการ
วิจัยครั้งนี้ย่อมสร้างความตระหนักแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและกระตุ้นให้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาใน
ระดับมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตัดเทียบกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทรัพยากรทางการศึกษาเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ที่ดิน
สิ่งก่อสร้าง และงบประมาณระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามขนาด
ประเภท และ เขตที่ตั้งของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของครู ตามการรับรู้ของนักเรียนระหว่าง
โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามขนาด ประเภท และ เขตที่ตั้งของโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ตามการรับรู้ของ
ครู ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามขนาด ประเภท และ เขตที่ตั้งของ
โรงเรียน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลของโครงการวิจัยประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา กองการวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2526 โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ที่เป็นโรงเรียนและได้คัดเลือกข้อมูลที่น่าสนใจมาศึกษาครั้งนี้ คือ

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ที่ดินสิ่งก่อสร้างและงบประมาณ จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 253 โรงเรียน
  2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อสภาพการสอนของครูในโรงเรียนของตน จำนวน 27038 คน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
  3. ข้อมูลความคิดเห็นของครูต่อการบริหารโรงเรียนและลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5075 คน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง คะแนนที่แสดงระดับคุณภาพที่คิดจากปริมาณของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านที่ดินสิ่งก่อสร้าง และด้านงบประมาณของแต่ละโรงเรียน โดยเทียบกับเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแต่ละด้านมีคะแนนเป็น 5 ระดับ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้คือ

ได้คะแนน 1	แสดงว่ามีสภาพหรือปริมาณครบตามเกณฑ์	0 - 24%
ได้คะแนน 2	แสดงว่ามีสภาพหรือปริมาณครบตามเกณฑ์	25 - 49%
ได้คะแนน 3	แสดงว่ามีสภาพหรือปริมาณครบตามเกณฑ์	50 - 74%
ได้คะแนน 4	แสดงว่ามีสภาพหรือปริมาณครบตามเกณฑ์	75 - 99%
ได้คะแนน 5	แสดงว่ามีสภาพหรือปริมาณครบตามเกณฑ์ตั้งแต่	100% ขึ้นไป

โดยคิดคะแนนแต่ละด้านจากรายละเอียดต่อไปนี้

- 1.1 ด้านบุคลากร คิดจากสถานภาพของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในแต่ละโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู 3 สาย ได้แก่
  - 1.1.1 ครูสายบริหาร คิดจาก จำนวน คุณวุฒิ และประสบการณ์การทำงาน ของครูสายบริหารใน แต่ละโรงเรียน
  - 1.1.2 ครูสายปฏิบัติการสอน คิดจาก จำนวน คุณวุฒิ ประสบการณ์ การสอน จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ของครูสายปฏิบัติการสอนใน แต่ละโรงเรียน
  - 1.1.3 ครูสายสนับสนุนการสอน (บริการ) คิดจาก จำนวน คุณวุฒิ และประสบการณ์การทำงานของครูสายสนับสนุนการสอน
- 1.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์ คิดจากประเภท และจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่โรงเรียน มีใช้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน ได้แก่ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายโอเวอร์เฮด เครื่องฉายฟิล์มสกริป เครื่องฉายภาพยนตร์ และจำนวนหนังสือในห้องสมุดของแต่ละโรงเรียน
- 1.3 ด้านที่ดินสิ่งก่อสร้าง ได้แก่
  - 1.3.1 พื้นที่บริเวณโรงเรียน คิดจากพื้นที่บริเวณโรงเรียนทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน
  - 1.3.2 สภาพอาคารเรียนและอาคารประกอบการ คิดจากสภาพอาคารเรียน ที่เป็นอาคารถาวรหรืออาคารชั่วคราว และการมีขนาดและปริมาณที่พอเพียงกับจำนวนนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด
  - 1.3.3 ขนาดของห้องเรียน คิดจากขนาดพื้นที่ห้องเรียนต่อนักเรียน 1 คน ในแต่ละโรงเรียน
  - 1.3.4 ขนาดของห้องสมุด คิดจาก ขนาดพื้นที่ห้องสมุดของแต่ละโรงเรียน
- 1.4 ด้านงบประมาณ ได้แก่
  - 1.4.1 งบดำเนินการ คิดจากค่าเงินเดือน ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน ค่าวัสดุ ค่าใช้สอย และค่าสาธารณูปโภค ซึ่งรวม เป็นงบดำเนินการทั้งหมดต่อหัวของแต่ละโรงเรียน
  - 1.4.2 งบบริจาคและเงินบำรุงการศึกษา คิดจาก เงินที่ได้จากการรับบริจาคต่าง ๆ และเงินบำรุงการศึกษาที่เรียกเก็บจากนักเรียนต่อหัวของแต่ละโรงเรียน

2. ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง ความสามารถของครูในด้านการเตรียมการ
สอน การดำเนินการสอน การประเมินผล และบุคลิกภาพของความเป็นครูในการปฏิบัติงานด้าน
การสอนของครู เพื่อให้ได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการสอน โดยประเมินจากนักเรียน
ด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ และแต่ละข้อมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1 - 5 ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การเตรียมการสอน ได้แก่ การเตรียมกิจกรรมการสอน การเตรียมสภาพ
บรรยากาศในห้องเรียน และบอกวัตถุประสงค์ในการสอนอย่างชัดเจน วัดจากข้อคำถาม 3 ข้อ

2.2 การดำเนินการสอน ได้แก่ การอธิบายที่ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจน เข้าใจง่าย
เขียนกระดาน เป็นระเบียบและเห็นได้ทั่วถึง สอนโดยใช้อุปกรณ์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเสรี
ในการค้นหาคำตอบ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีความยืดหยุ่นในการสอน
วัดจากข้อคำถาม 8 ข้อ

2.3 การประเมินผล ได้แก่ การให้แบบฝึกหัดซึ่งมีการตรวจแบบฝึกหัดสม่ำเสมอ
และการสอบที่มีความยุติธรรมกับนักเรียน วัดจากข้อคำถาม 4 ข้อ

2.4 บุคลิกภาพความเป็นครู ได้แก่ การให้ความเป็นมิตรกับนักเรียน และ เปิด
โอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อข้องใจ สนใจทุกข์สุขของนักเรียนและให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน
ทุกคน วัดจากข้อคำถาม 5 ข้อ

3. ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการบริหารโรงเรียน
ของผู้บริหาร ในด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำ และการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยประเมินจากครูด้วยข้อคำถามใน 2 ส่วน คือ

3.1 ความสามารถในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารตามคุณลักษณะการเป็น
ผู้นำของผู้บริหาร วัดจากข้อคำถาม 16 ข้อ และแต่ละข้อมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1-5 ซึ่งประกอบด้วย

3.1.1 การมีความรู้ดี วัดจากข้อคำถาม 1 ข้อ

3.1.2 การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ วัดจากข้อคำถาม 1 ข้อ

3.1.3 การมีปฏิภาณไหวพริบดี คือ เป็นผู้มีปัญญา เฉียบแหลม มีความเด็ด

เดี่ยว กล้าหาญ และเป็นผู้รอบรู้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้เร็ว วัดจากข้อคำถาม 4 ข้อ

3.1.4 การเป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานและเป็นผู้ที่
เข้มแข็งอดทน วัดจากข้อคำถาม 2 ข้อ

3.1.5 การเป็นผู้มีความยุติธรรมและมีเหตุผล วัดจากข้อคำถาม 3 ข้อ

3.1.6 การเป็นผู้มีบุคลิกภาพดีน่าเชื่อถือ คือมีความเสียสละ มีอารมณ์ดี
และมีมนุษยสัมพันธ์ดี วัดจากข้อคำถาม 5 ข้อ

3.2 ความสามารถในการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร วัดจากข้อคำถาม
18 ข้อ และแต่ละข้อมีคะแนนอยู่ระหว่าง 1 - 7 ซึ่งเป็นการบริหารเกี่ยวกับ

3.2.1 งานบริหารด้านวิชาการ

3.2.2 งานบริหารบุคลากร

3.2.3 งานบริหารกิจการนักเรียน

3.2.4 งานบริหารธุรการการเงินและอาคารสถานที่

3.2.5 งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

4. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่ง
แบ่งออกเป็น 4 ขนาด ตามเกณฑ์ของกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ดังนี้

4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 1 -
499 คน

4.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 500 -
1,499 คน

4.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 1,500 -
2,499 คนขึ้นไป

4.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่
2,500 คนขึ้นไป

5. ประเภทของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งโรงเรียนตามสังกัดของโรงเรียน ออกเป็น 2 ประเภทคือ

5.1 โรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ทำการเปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือที่เปิดสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

5.2 โรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือที่เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย หรือที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

6. เขตที่ตั้งของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาออกเป็นเขต ๆ โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

6.1 เขตที่ตั้งตามภาคภูมิศาสตร์คือการแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาออกเป็น 5 ภาค คือ ภาคกลาง (24 จังหวัด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (17 จังหวัด) ภาคเหนือ (17 จังหวัด) ภาคใต้ (14 จังหวัด) และกรุงเทพมหานคร

6.2 เขตที่ตั้งตามเขตการศึกษา คือ การแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาออกเป็น 12 เขต คือ เขตที่ 1 (5 จังหวัด) เขตที่ 2 (4 จังหวัด) เขตที่ 3 (5 จังหวัด) เขตที่ 4 (5 จังหวัด) เขตที่ 5 (6 จังหวัด) เขตที่ 6 (7 จังหวัด) เขตที่ 7 (8 จังหวัด) เขตที่ 8 (8 จังหวัด) เขตที่ 9 (5 จังหวัด) เขตที่ 10 (7 จังหวัด) เขตที่ 11 (5 จังหวัด) เขตที่ 12 (7 จังหวัด) และเขตกรุงเทพมหานคร

7. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

8. เกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้ตัดสินคุณค่า หรือเครื่องชี้ภาวะที่เหมาะสมของทรัพยากรทางการศึกษา ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านที่ดินสิ่งก่อสร้าง และด้านงบประมาณ ซึ่งให้ระดับคุณภาพ 5 ระดับ ตามการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เรียงจากลักษณะต่ำสุดไปหาสูงสุดดังนี้

- 1 หมายถึง ไม่มี ไม่ปรากฏ หรือมีและปรากฏอยู่ในขั้นต่ำที่สุดหรือน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง สภาพหรือการปฏิบัติงานที่มีบ้าง แต่ยังไม่ดี ไม่เพียงพอ ค่อนข้างน้อย
ค่อนข้างต่ำ
- 3 หมายถึง สภาพหรือการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปานกลาง เพียงพอ พอใช้ได้
- 4 หมายถึง สภาพหรือการปฏิบัติงานที่ดี สูงกว่าปานกลาง
- 5 หมายถึง สภาพหรือการปฏิบัติงานที่มีมาก ดีมาก สมบูรณ์และได้ผลดีที่สุด

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบสถานการณ์การจัดการศึกษาในการได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนของครู และประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2526 ซึ่งเป็นปีแรกที่นักเรียนสำเร็จหลักสูตรมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้ในปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน
3. เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในการปรับปรุงและส่งเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนอื่น
4. เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงาน และผู้ที่สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต่อไป